

חיי-שרה (תשכ"ט)

א. שאלה כללית:

פרק כ"ה

רשב"ם: ד"ה וה' ברך את אברם בכל להודיע האמור לפנינו, שלא שלח עבדיו לקחת אשה ממשפחתו מחמת חוסר נשים בארץ כנען, שלא היו רוצין להזדווג לו, שהרי נתברך בכל וכל העולם מתארויץ להזדווג לו. אבל הוא לא רצה כי אם ממשפחתו. וזהו שאמר העבד (פסוק ל"ה) "וה' ברך את אדוני מאד וליגדל ויתן לו צאן ובקר וכסף וזהב...". ולכך הוצרך לפרש תחילה "ברך את אברהם בכל". כמו (ל"ה) "והם הוא אבי כנען".

רשב"ם ד' ד"ה אל ארצו: ולא לאותם שאינם קרובי אלא לפולדתי שבארצי תלך.
רשב"ם ד"ה ויקח האיש נזם זהב: יש לומר שאחר ששאל לה "בת מי את?", נתן לה, כמו שכתב לפנינו בספור דבריו (בפסוק מ"ד). אלא שלא להפטיק סדר דבריו ותשובת דבריה, לכך הקדים מעשה בתיבתו שנתן לה.

ראב"ע י"ד ד"ה אותה הוכחת: ...ורבים יתמהו באשרם שלא שאל כהגון, ולא ידעתי למה, כי אלו היתה נערה אחרת שתשקה ותשקה לגמליה ומצאה שהיא ממשפחה אחרת, היה עוזב אותה ולא הפסיד כלום. כי "ויאמר בת מי את" פרושי: וכבר אמר לה קודם שיתן לה כלום. וכן אמר העבד (מ"ד) "ואשאל אותה בת מי את... ואשים הנזם...". וכלל הדבר, שהתפלל לה' שיוכיח את ממשפחת אדוניו.

ר' יוסף אבן קספי: טירת כסף...

נראה מיסוד הענין, כי כונת אברהם היתה, כי אם לא ישיג אליעזר מנוקשו מבנות בית אביו, שישא משאר בנות כשדים, כי בראה שלא היה מחזיק לקחת אשה לבנו מבית אביו, אם לדעתו שאין הבדל בינם וביין שכניהם, ואם לחשבו שהם לא ירצו לשלוח בנותם, ולכן אמר בסתם "כי אם אל ארצו ואל מולדתי תלך". וטעם "מולדתי" ארץ מולדתי, כלומר: הארץ שגולד שם, כאמרו עוד (ד') "ומארץ מולדתי", כי מלת "ארצי" מורה על הארץ שדור שם...

...אבל נוסח אני מדעת הראב"ע בפרוש "ויאמר בת מי את" שפרש "וכבר אמר", כי דעתי שהתורה ספרה בכאן סדר המעשה כמו שהיו בזמנים הסדורים, אבל הוא שינה את הדבר בספרו להם המאורע, כמו שאבאר עוד.

...כי כל מה שאמר אליעזר להם היה תועלת בהשגת מנוקשו ברבקה, וכן שינה מפני שלום עצמו, רצוני, להשיג מנוקשו במה שאמר "ואשאל... ואשים", כי זה יותר כבוד וחיבה להם. ואולי לא היתה שם רבקה ואע"פ שהיתה שם, הנה בלי ספק היתה אז עומדת בענוה זאבית ובצניעות שועלית, כי כן הלבשנה הבחורות לבוש הענוה ברקמת המרמה. וכן הוסיף בברכתו לשם (מ"ח) "לקחת את בת אחי אדוני לבנו", כי רצה להראות ולהחליט מהם, שזה דבר פשוט.

1. מה הן שתי התפישות השונות את צדונו של אברהם אבינו ואת כל המשהלשל ממנו למפרשים הנ"ל?
 2. xx כיצד מתבטא ההבדל בין שתי תפישותיהם הכלליות גם בהבולוי פרושים לפסוקים בודדים, ביחוד לפסוקים מ', מ"ז ועוד.
 3. x מה יש לומר לזכותה של כל אחת משתי התפישות, ואיזו משתיהן נראית לך המתישבת יותר עם פסוקי פרקנו?
 4. אע"פ שרשב"ם וראב"ע בדעה אחת בתפישת הפוק כולו, יש הבדל - דק - ביניהם בפרוש פסוק מ"ז. מה ההבדל?
 5. השוה לדברי הרשב"ם והראב"ע את דברי הרמב"ן: **רמב"ן** כ"ב ד"ה ויקח האיש נזם זהב ושני צמידים על ידיה: הכתוב הזה יחסר הטעשה והיה צריך שיאמר: "ויקח האיש ויתן על אפה ושני צמידים על ידיה". ולכן אני אומר כי פירוש "ויקח האיש נזם זהב ושני צמידים" שיהיו "על ידיה"... ויאמר בת מי את" ואחרי שאמרה אליו "בת בתואל אנכי" שם הנזם על אפה והצמידים על ידיה, כאשר אמר להם. אבל חסר כאן התייבה, וכן במקומות רבים.
- (א) האם מסכים הרמב"ן עם הרשב"ם או עם הראב"ע או הלך בדרך שלישית.
- (ב) מה פירוש דבריו "יחסר הטעשה"?
- xx (ג) תן דוגמא אחת מן "המקומות הרבים" שמזכיר הרמב"ן בסוף דבריו!
6. הסבר לשם מה מביא הרשב"ם את בר' ס' י"ח, מה ענינו לענינונד?

(גליון חיי-שרה)

- 7. הסבר את דברי אבן כספי "כמו שהיו בזמני הסדורים".
- 8. הסבר את דבריו המסומנים בקו.
- 9. לשם מה הוסיף בסוף דבריו פירוש לפסוק מ"ח, ומת הוא "הדבר הפשוט"?

ב. השוה:

פ' ז' ה' ... אשר לקחני מבית אבי
 פ' מ' ה' אשר התהלכתי לפניו

למה שנה העבד כאן מדברי אדוניו ולא מסר דבריו כפי שנאמרו?

ג. א' ה' אשר התהלכתי לפניו.

בראשית רבה סוף פ' ל':

ר' יוחנן וריש לקיש:
 ר' יוחנן אמר: לרועה שהוא עומד ומביט בצאנו.
 ריש לקיש אמר: לנשיא שהוא מהלך וזקנים לפניו.
 על דעתיה דר' יוחנן אנו צריכים לכבודו. על דעתיה דריש לקיש הוא צריך לכבודו.

1) הסבר מה הן שתי המשמעויות הנתנות ע"י שני האמוראים למושג "התהלך לפני ה'?"

2) א' ב' בסוף דברי המדרש אומר בעל "יפה תואר" (פירוש למדרש רבה):
 "ומה שמסיים "על דעתיה דריש לקיש הוא צריך לכבודו" - הלילה - לומר כפשוטו כי ה' צריך לכבוד זולתו!
 התוכל לבאר כונת דברים אלה על אמתותם?

ד. מ' ה' אשר התהלכתי לפניו.

1) השוה בתרגום אונקלוס:

ה' כ"ב ויתהלך חנוך את האלוהים	-	והלך חנוך בדחלתא ד"ה.
ו' ס' את האלוהים התהלך נח	-	בדחלתא ד"ה הליך נח
כ"ד מ' אשר התהלכתי לפניו	-	ה' די פלחית קדמוהי
מ"ח ס"ו אשר התהלכו אבותי לפניו	-	ה' די פלחו אבהתי קדמוהי.

מהי סבת השבוי בתרגום?

2) בפסוקים ו' / ו"כ"ד מ' ו"מ"ח ס"ו תרגם גם יונתן בן עוזיאל כך אבל השוה:

שמאל א' ב' ל' אמרתי ביתך ובית אביך	-	<u>ישמשון קדמי</u>
שמאל א' ב' ל"ה והתהלך לפני משיחי כל הימים	-	וישמש קדם משיחי כל יומיא

אבל

מלכים ב' כ' ג' אנא ה' זכור נא את אשר התהלכתי לפניך	-	אזכר כען דפלחית קדמך.
--	---	-----------------------

א מהי סבת השבויים בתרגום?

3) השוה לכל הנ"ל תהלים קמ"ג אתהלך לפני ה' בארצות החיים - תורגם: אתהלך.
 מהי הסבה שלא תרגם לא "פלח" ולא "שמש"?

 תשובות (וגם שאלות) יש לשלוח לנחמה ליבוביץ
 קרית-משה, ירושלים